

Asia C-181/19

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

25.2.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfalenin
osavaltion sosiaaliturva-asioiden ylioikeus, Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

14.2.2019

Kantaja ja valituksen vastapuoli:

JD

Vastaaja ja valittaja:

Jobcenter Krefeld – muutoksenhakuelin

Pääasian kohde

Niiden henkilöiden, joilla on oikeus oleskella Saksassa asetuksen (EU) N:o 492/2011 10 artiklan perusteella, oikeus Saksan sosiaaliturvalain II osan - Työnhakijoiden perusturva - (Sozialgesetzbuch Zweites Buch, Grundsicherung für Arbeitsuchende, SGB II) mukaisiin perusturvaetuuksiin.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

SEUT 18 artiklan mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, luettuna yhdessä asetuksen (EU) N:o 492/2011 7 ja 10 artiklan sekä 4 artiklan kanssa, tulkinta;

Sosiaalisen edun käsitteen tulkinta, sellaisena kuin siitä on säädetty asetuksen (EU) N:o 492/2011 7 artiklan 2 kohdassa;

Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan soveltamisalan tulkinta;

Oikeusperusta: SEUT 267 artikla.

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko sosiaaliavustusten epääminen direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan mukaisesti unionin kansalaisilta, joiden oleskeluoikeus perustuu asetuksen (EU) N:o 492/2011 10 artiklaan, SEUT 18 artiklassa mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, luettuna yhdessä asetuksen (EU) N:o 492/2011 10 ja 7 artiklan kanssa, mukaista?

a) Onko direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan mukainen sosiaaliavustus asetuksen (EU) N:o 492/2011 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu sosiaalinen etu?

b) Vaikuttaako SEUT 18 artiklan mukainen yhdenvertaisen kohtelun periaate, luettuna yhdessä asetuksen (EU) N:o 492/2011 10 ja 7 artiklan kanssa, direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan rajoitussäännöksen soveltamiseen?

2. Onko (EY) N:o 883/2004 3 artiklan 3 kohdassa ja 70 artiklan 2 kohdassa säädettyjen erityisten maksuihin perustumattomien rahaetuksien epääminen unionin kansalaisilta SEUT 18 artiklassa mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, luettuna yhdessä asetuksen (EY) N:o 883/2004 4 artiklan kanssa, mukaista, kun näiden henkilöiden oleskeluoikeus perustuu asetuksen (EU) N:o 492/2011 10 artiklaan ja he kuuluvat sosiaaliturva- tai perhe-etuusjärjestelmään asetuksen (EY) N:o 883/2004 3 artiklan 1 kohdassa säädetyllä tavalla?

Unionin oikeuden säännökset, joihin on viitattu

Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionin alueella 5.4.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 492/2011 (EUVL 2011, L 141, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2016 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2016/589 (EUVL 2016, L 107, s. 1) (jäljempänä asetus 492/2011), 7 ja 10 artikla;

Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (EYVL 2004, L 166, s. 1) (jäljempänä asetus 883/2004), 4 artikla;

Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (jäljempänä asetus 1612/68) muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY (EYVL 2004, L 158, s. 77) 4 artikla

Kansalliset säännökset, joihin on viitattu

Saksan sosiaaliturvalain II osan - Työnhakijoiden perusturva - (Sozialgesetzbuch Zweites Buch – Grundsicherung für Arbeitsuchende, jäljempänä SGB II) 7 ja 9 §;

Unionin kansalaisten yleisestä liikkumisvapaudesta annetun lain (Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern, jäljempänä FreizügG/EU) 2 ja 3 §.

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Kantaja vaatii itselleen sekä molemmille vuosina 2005 ja 2010 syntyneille tyttärilleen (täydentäviä) perusturvaetuuksia SGB II:n nojalla ajanjaksolta 8.6.2017–31.12.2017 (jäljempänä: riidanalainen ajanjakso).
- 2 Vuonna 1985 syntynyt kantaja on Puolan kansalainen ja hän on ollut naimisissa Puolan kansalaisen kanssa. Avioparilla on yhteisiä lapsia, vuonna 2005 syntynyt tytär ja vuonna 2010 syntynyt tytär. Kantaja on asunut vuoden 2012/2013 vaihteesta lähtien erillään vaimostaan. Avioliitto päättyi avioeroon tammikuussa 2019. Vuoden 2012 lopun ja 2013 alun tienoilla perhe muutti Alankomaista Saksaan. Kantaja ja molemmat tyttäret olivat 10.1.2013–31.7.2014 kirjoilla E:ssä (Saksa). Kantajan vaimo oli 10.1.2013–8.4.2016 kirjoilla E:ssä (Saksa). Saksaan muuton jälkeen kantajan vaimo työskenteli 22.2.2016 saakka alankomaalaisen työnantajan palveluksessa ja muutti sitten vuoden 2016 aikana Puolaan.
- 3 Kantaja ja molemmat tyttäret olivat 22.10.2014 lähtien kirjoilla Ki:ssä (Saksa). Nuorempi tytär muutti asumaan äitinsä kanssa 11.12.2014. Kantaja ja vanhempi tytär ovat olleet kirjoilla yhteisessä osoitteessa K:n kaupungissa Saksassa 27.2.2015 lähtien ja myös nuorempi tytär 14.9.2015 lähtien.
- 4 Vanhempi tytär aloitti 1.8.2016 peruskoulun neljännen luokan, josta hän 1.8.2017 siirtyi toisen asteen yhtenäiskoulun viidennelle luokalle. Nuorempi tytär on käynyt 1.8.2016 lähtien peruskoulua.
- 5 Kantaja on saanut lapsilisiä nuoremman tyttären osalta vuoden 2016 tammikuusta ja vanhemman tyttären osalta vuoden 2016 maaliskuusta lähtien. K:n kaupunki on myöntänyt kantajalle elatusapuennakkolain (Unterhaltsvorschussgesetz) nojalla elatustukia vanhemman tyttären osalta ajanjaksolle 1.10.2015–28.10.2017 ja nuoremman tyttären osalta 1.10.2015 lähtien.
- 6 Kantaja työskenteli vuosina 2009–2011 palkattuna työntekijänä Alankomaissa. Kantaja ei ollut palkkatyössä eikä toiminut itsenäisenä ammatinharjoittajana 1.1.2013–5.3.2015. Kantaja työskenteli 6.3.2015–1.9.2015 saksalaisen vuokratyövoimaa välittävän yrityksen palveluksessa lukkosepän apulaisena, ja hän oli tästä työstä vero- ja sosiaaliturvamaksuvelvollinen.
- 7 Ajanjaksolla 18.1.2016–31.10.2016 kantaja työskenteli kokoaikaisena tuotantotyöntekijänä, ja hän oli tästä työstä vero- ja

sosiaaliturvamaksuvelvollinen. Kantaja oli työkyvytön 4.10.2016–7.12.2016. Hän sai työkyvyttömyyden perusteella 4.10.2016–29.10.2016 sairausajan palkkaa työnantajaltaan ja 30.10.2016–7.12.2016 sairauspäivärahaa sairausvakuutuksesta.

- 8 Kantaja sai 23.2.2017–12.4.2017 Bundesagentur für Arbeitilta (liittovaltion työvoimaviranomainen) työttömyyskorvausta ajalta 12.6.2017–23.10.2017. Hän aloitti 2.1.2018 kokoaikaisen palkkatyön.
- 9 Kantaja ja hänen molemmat tyttärensä saivat 1.9.2016–7.6.2017 SGB II:n mukaisia perusturvaetuuksia. Kesäkuussa 2017 kantaja haki jatkoa itselleen ja molemmille tyttärilleen myönnettäville perusturvaetuuksille. Vastaaja hylkäsi hakemuksen 13.6.2017 tehdyllä päätöksellä. Sen jälkeen kun kantajan tämän johdosta tekemä oikaisuvaatimus hylättiin 27.7.2017 tehdyllä päätöksellä, hän nosti Sozialgericht Düsseldorfissa (Düsseldorfin sosiaaliturva-asioiden alioikeus, Saksa) kanteen, jossa vaadittiin, että vastaaja veloitetaan maksamaan kantajalle ja molemmille tyttärille SGB II:n mukaiset perusturvaetudet riidanalaiselta ajankohdalta.
- 10 Sozialgericht Düsseldorf hyväksyi kanteen 8.5.2018 antamallaan tuomiolla. Vastaaja on valittanut tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

Lyhyt esitys ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 11 Kantaja ja hänen molemmat tyttärensä täyttivät riidanalaisena ajankohtana SGB II:n 7 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset perusturvaetuuksien myöntämiselle. Erityisesti he olivat riidanalaisena ajankohtana avun tarpeessa SGB II:n 7 §:n 1 momentin 3 kohdan ja 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla, koska heidän tulonsa tänä aikana (työttömyyskorvaus tai lapsilisä ja elatusapuennakko) olivat pienempiä kuin heidän tarpeensa SGB II:ssä tarkoitetulla tavalla.
- 12 Kantajalla ja hänen molemmilla tyttärillään ei kuitenkaan SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohdan mukaan ole oikeutta etuuksiin riidanalaisena ajankohtana. Kyseisen säännöksen mukaan oikeutta SGB II:n mukaisiin perusturvaetuuksiin ei ole ulkomaalaisilla, joiden oleskeluoikeus perustuu asetuksen 492/2011 10 artiklaan.
- 13 Kantajan tyttärillä oli riidanalaisena ajanjaksona itsenäinen eli vanhemmista riippumaton oleskeluoikeus asetuksen 492/2011 10 artiklan nojalla (ks. tuomio 30.6.2016, NA, C-115/15, EU:C:2016:487; tuomio 13.6.2013, Hadj Ahmed, C-45/12, EU:C:2013:390; tuomio 8.5.2013, Alarape ja Tijani, C-529/11, EU:C:2013:290; tuomio 14.6.2012, komissio v. Alankomaat, C-542/09, EU:C:2012:346; tuomio 6.9.2012, Czop ja Punakova, C-147/11 ja C-148/11, EU:C:2012:538; tuomio 23.2.2010, Ibrahim ja Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80 ja tuomio Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83). He nimittäin olivat aiemmin maahan muuttaneen työntekijän

(siirtotyöläisen) alaikäisiä lapsia, jotka osallistuivat peruskoulutukseen asetuksen 492/2011 10 artiklan mukaisesti.

- 14 Tämä molempien tyttärien oleskeluoikeus johti riidanalaisena ajankohtana kantajan oleskeluoikeuteen asetuksen 492/2011 10 artiklan perusteella, sillä kantaja oli molempien lasten tosiasiallinen huoltaja (ks. edellä 13 kohdassa esitetty oikeuskäytäntö).
- 15 Kantajalla ja hänen tyttärillään ei ollut riidanalaisena ajankohtana – toisin kuin 1.9.2016–7.6.2017, jolta ajalta heille oli myönnetty perusturvaetuudet – oleskeluoikeutta FreizügG/EU:n 2 ja 3 §:n perusteella.
- 16 Epäselvää ja käsiteltävän asian ratkaisun kannalta olennaista on näin ollen se, onko etuuksien epääminen SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohdan mukaan henkilöiltä, joiden oleskeluoikeus perustuu asetuksen 492/2011 10 artiklaan, ristiriidassa unionin oikeuden säännösten kanssa. Kansallisessa oikeuskäytännössä on eriäviä näkemyksiä siitä, loukkaako etuuksien epääminen SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohdan nojalla SEUT 18 artiklassa määrättyä yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, luettuna yhdessä asetuksen 492/2011 10 ja 7 artiklan sekä asetuksen 883/2004 4 artiklan kanssa, ja jääkö kyseinen säännös unionin oikeuden ensisijaisuuden vuoksi vaille oikeusvaikutusta.

Ensimmäinen kysymys

Kysymys I. a)

- 17 SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohdassa säädetään sosiaaliavustusten epäämisestä direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla unionin kansalaisilta, joiden oleskeluoikeus perustuu asetuksen 492/2011 10 artiklaan. SGB II:n mukaisissa perusturvaetuuksissa on kyse direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista sosiaaliavustuksista ja asetuksen 883/2004 3 artiklan 3 kohdassa ja 70 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista erityisistä maksuihin perustumattomista rahaetuuksista (tuomio 25.2.2016, Garcia-Nieto, C-299/14, EU:C:2016:114; tuomio 15.9.2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597 ja tuomio 11.11.2014, Dano, C-333/13, ECLI:EU:C:2014:2358). Ne on tarkoitettu kattamaan lasten ja heidän vanhempinsa toimeentulokustannukset.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan mukaiset sosiaaliavustukset sekä asetuksen 883/2004 3 artiklan 3 kohdan ja 70 artiklan 2 kohdan mukaiset erityiset maksuihin perustumattomat rahaetuudet, joiden tarkoituksena on turvata lapsen ja vanhemman, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, toimeentulo yleissivistävän tai ammatillisten koulutuksen aikana, ovat asetuksen 492/2011 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja sosiaalisia etuja myös silloin, kun sosiaaliavustuksen myöntäminen ei edellytä sitä, että lapsi

opiskelee oppilaitoksessa. Erityinen yhteys koulutukseen ei ole direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan mukaisten sosiaaliavustusten edellytyksenä.

Kysymys I. b)

- 19 Mikäli direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan mukaisissa sosiaaliavustuksissa, joiden tarkoituksena on varmistaa lapsen ja vanhemman, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, toimeentulo ilman erityistä yhteyttä koulutukseen, on kyse asetuksen 492/2011 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista sosiaalisista eduista, SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohta loukkaa asetuksen 492/2011 10 artiklan mukaista yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, luettuna yhdessä saman asetuksen 7 artiklan kanssa, niin, että tätä SGB II:n säännöstä ei voida soveltaa.
- 20 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan asetuksen 1612/68 7 artiklan 2 kohdalla ja 12 artiklalla – jotka ovat asetuksen 492/2011 7 artiklan 2 kohtaa ja 10 artiklaa edeltäviä, sisällöltään vastaavia säännöksiä – on kylläkin erilaiset henkilölliset soveltamisalat. Molemmissa säännöksissä kuitenkin säädetään samalla tavalla yleisestä säännöstä, jonka mukaan jokainen jäsenvaltio on koulutuksen alalla velvollinen varmistamaan, että sen alueelle sijoittautuneiden työntekijöiden, jotka ovat toisen jäsenvaltion kansalaisia, lapsia kohdellaan yhdenvertaisesti suhteessa kyseisen jäsenvaltion omiin kansalaisiin (tuomio 14.6.2012, komissio v. Alankomaat, C-542/09, EU:C:2012:346). Kansalaisuuteen perustuva erilainen kohtelu sosiaalisten etujen osalta ei ole sallittu. Tämä koskee paitsi pääsyyvaatimuksia, myös kaikkia etuja, joiden myöntämisellä pyritään helpottamaan koulutukseen osallistumista. Unionin tuomioistuin ei ole tähänastisessa oikeuskäytännössään tehnyt eroa koulutus- ja toimeentulokustannusten välillä (ks. opintoja varten myönnettävistä taloudellisista tuista tuomio 14.12.2016, Bragança Linares Verruga ym., C-238/15, EU:C:2016:949). Tätä yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sovelletaan myös lapsen huoltajana olevaan vanhempaan, jonka oleskeluoikeus johtuu siitä, että lapsella on oleskeluoikeus asetuksen 492/2011 10 artiklan perusteella. Tämä oleskeluoikeus säilyy riippumatta siitä, onko vanhemmalla riittävästi varoja toimeentuloaan varten tai riittävä sairausvakuutusurva tai riippumatta muista oleskeluoikeutta rajoittavista säännöksistä (tuomio 23.2.2010, Ibrahim ja Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80 ja tuomio Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83).
- 21 Etuuksien epäminen SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohdan mukaan liittyy hakijan kansalaisuuteen eli ulkomaalaisuuteen. Näin ollen kyseessä on välillinen syrjintä. Kansallisessa oikeuskäytännössä on eriäviä näkemyksiä siitä, voidaanko direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan rajoitussäännöstä (ks. tuomio 25.2.2016, Garcia-Nieto, C-299/14, EU:C:2016:114; 15.9.2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597 ja tuomio 11.11.2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358) soveltaa suoraan tai analogisesti unionin kansalaisiin, joiden oleskeluoikeus perustuu asetuksen 492/2011 10 artiklaan, ja oikeuttaako

kyseinen säännös epäämään tältä henkilöryhmältä sosiaaliavustukset direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdassa säädetyllä tavalla.

- 22 Saksan lainsäätävä on perustellut SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohdan unionin oikeuden mukaisuuden siten, että sanottu säännös on tarpeen, jotta direktiivin 2004/38/EY säännökset eivät menettäisi merkitystään. Lainsäätävä on ilmeisesti viitannut kyseisen direktiivin johdanto-osan kymmenenteen perustelukappaleeseen, jonka mukaan direktiivin tavoitteena on estää kohtuuttoman rasituksen aiheutuminen vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja että tällä perusteella mainittu säännös vastaa jäsenvaltioiden sosiaalihuoltojärjestelmän taloudellisen tasapainon säilyttämisen tavoitetta (ks. tuomio 25.2.2016, Garcia-Nieto, C-299/14, EU:C:2016:114; tuomio 15.9.2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597 ja tuomio 11.11.2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358). Saksan lainsäätävä on tältä osin nähtävästi olettanut, että direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan rajoitussäännöstä voidaan soveltaa ainakin analogisesti silloin, kun tuensaajat, joiden oleskeluoikeus perustuu asetuksen 492/2011 10 artiklaan, ovat henkilöitä, jotka eivät voi saada oleskeluoikeutta direktiivin 2003/38/EY nojalla, vaan heidän oleskeluoikeutensa voi perustua ainoastaan työnhakuun, koska he ovat unionin kansalaisia, jotka eivät työskentele ja joilla ei ole riittäviä varoja eikä kattavaa sairausvakuutusturvaa.
- 23 Myös kansallisessa oikeuskäytännössä on katsottu, että direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohta ei rajoitu saman direktiivin 24 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan. Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohta on poikkeus SEUT 18 artiklassa määrätystä yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta, josta saman direktiivin 24 artiklan 1 kohta on vain erityinen ilmaus (ks. tuomio 21.2.2013, N, C-46/12, EU:C:2013:97). Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdassa säädetään näin ollen poikkeuksesta SEUT 18 artiklan mukaiseen yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen siltä osin kuin on kyse vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmään turvautumisesta myös silloin, kun unionin kansalaisella on itsenäinen oleskeluoikeus asetuksen 492/2011 10 artiklan perusteella. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä (tuomio 25.2.2016, Garcia-Nieto, C-299/14, EU:C:2016:114; tuomio 15.9.2015, Alimanovic, C-67/14, EU:C:2015:597 ja tuomio 11.11.2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358) voidaan riittävän selvästi päätellä, että unionin tuomioistuin liittyy syrjintäkiellon direktiivin 2004/38/EY mukaiseen oleskeluoikeuteen ja että muilla oleskeluoikeuksilla ei ole merkitystä, kun arvioidaan unionin kansalaisen yhdenvertaista kohtelua suhteessa vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisiin sosiaaliavustuksia myönnettäessä. Tuomiosta Alimanovic (15.9.2015, C-67/14, EU:C:2015:597) ei voida päätellä sitä, että direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohtaa sovelletaan vain tapauksiin, jotka kuuluvat direktiivin 2004/38/EY soveltamisalaan. Unionin tuomioistuin ei ole tässä tuomiossa noudattanut julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessaan esittämää pyyntöä ottaa huomioon perhetilanne, nimittäin asetuksen 492/2011 10 artiklaan perustuva oleskeluoikeus. Mikään ei estä unionin tuomioistuinta esittämästä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle kaikkia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, jotka saattavat olla hyödyllisiä kansallisen tuomioistuimen arvioidessa käsiteltävään

olevaa asiaa, riippumatta siitä, onko kyseinen tuomioistuin viitannut niihin kysymyksissään (ks. tuomio 12.7.2018, Banger, C-89/17, EU:2018:570). Tuomiossa Alimanovic unionin tuomioistuin on vahvistanut, että etuuskien epääminen unionin kansalaisilta, joilla on direktiivin 2004/38/EY mukaan ainoastaan saman direktiivin 14 artiklan 4 kohdan b alakohtaan perustuva oleskeluoikeus työnhakua varten, on sopusoinnussa unionin oikeuden kanssa, viittaamatta siihen, että mikäli kantajien oleskeluoikeus perustuu asetuksen 492/2011 10 artiklaan, erilaiselle kohtelulle tiettyjä direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan mukaisia sosiaaliavustuksia myönnettäessä ei ole oikeutettua perustetta. Unionin tuomioistuin ei ole tarkastellut sitä, että kantajalla on oikeus oleskella Saksassa asetuksen 492/2011 10 artiklan – lapsen koulunkäynnin – perusteella.

- 24 Kansallisessa oikeuskäytännössä kuitenkin katsotaan – niin ikään tuomiossa Alimanovic (15.9.2015, C-67/14, EU:C:2015:597) esitettyihin päätelmiin viitaten – myös, että direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan rajoitussäännös voi tosin oikeuttaa sosiaaliavustusten epäämisen henkilöiltä, joiden oleskeluoikeus määräytyy tämän direktiivin perusteella. Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan soveltamisalaa ei kuitenkaan voida laajentaa henkilöihin, joilla on itsenäinen oleskeluoikeus asetuksen 492/2011 nojalla. Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdasta ei voida päätellä, että lainsäätäjällä on lupa evätä unionin kansalaisilta, joilla on asetuksen 492/2011 10 artiklaan perustuva oleskeluoikeus, tämän asetuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaiset sosiaaliset edut siinäkin tapauksessa, että kyse on direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista sosiaaliavustuksista. Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan rajoitussäännös liittyy sanamuotonsa ”poiketen siitä, mitä 1 kohdassa säädetään” ja asiayhteytensä perusteella 1 momentissa määriteltyyn yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen. Se koskee ”tämän direktiivin nojalla asuvia unionin kansalaisia”, ”jollei perustamissopimuksessa ja johdetussa oikeudessa annetuista nimenomaisista erityismääräyksistä muuta johdu”. Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä säädetty yhdenvertaisen kohtelun periaate ja sen laajentaminen saman kohdan toisessa virkkeessä mainittuun henkilöryhmään edellyttävät vastaavasti, että oleskeluoikeus perustuu tähän direktiiviin. Direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 1 kohdan ensimmäistä virkettä ei voida soveltaa unionin kansalaisiin, joilla on direktiivissä 2004/38/EY säädetyistä oleskeluoikeuksista riippumaton, oma ja itsenäinen oleskeluoikeus, kuten esimerkiksi asetuksen 492/2011 10 artiklaan perustuva oleskeluoikeus.
- 25 Ennakkoratkaisupyyntö esittänyt tuomioistuin on jäljempänä kuvatulla kannalla. Asetuksen 492/2011 10 artiklaan perustuvaan oleskeluoikeuteen ei sovelleta direktiivin 2004/38/EY säännöksiä. Lasten tai vanhempien (joilla on oikeus lapsen huoltajuuteen tai jotka ovat lapsen tosiasiallisia huoltajia) aiemmin saamat opiskelu- ja oleskeluoikeudet säilyvät unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan riippumatta direktiivissä 2004/38/EY säädetyistä riittävien varojen ja kattavan sairausvakuutusturvan edellytyksistä, ja niitä on sovellettava itsenäisesti suhteessa unionin oikeuden säännöksiin, joissa säädetään edellytyksistä, jotka koskevat oleskeluoikeuden käyttöä toisessa jäsenvaltiossa. Unionin tuomioistuin

on direktiivin 2004/38/EY syntyhistorian ja sisällön perusteella päätelty, että asetuksen 1612/68 12 artiklan – joka on asetuksen 492/2011 10 artiklaa edeltävä, sisällöltään vastaava säännös – soveltamisalaa ei ole haluttu rajoittaa direktiivillä 2004/38/EY (tuomio 23.2.2010, Ibrahim ja Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80 ja tuomio Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83).

- 26 Unionin tuomioistuin on vastaavasti katsonut, että siltä osin kuin on kyse opintoja varten myönnettävästä taloudellisesta tuesta, asetuksen 492/2011 7 artiklan 2 kohdassa ja 10 artiklassa säädetty yhdenvertaisen kohtelun periaate on esteenä direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdan rajoitussäännöksen soveltamiselle (tuomio 14.12.2016, Bragança Linares Verruga ym., C-238/15, EU:C:2016:949). Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan tämä koskee myös direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohdassa säädettyjä sosiaaliavustuksia, mikäli niissä on kyse asetuksen 492/2011 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista ”sosiaalisista eduista”, vaikka näillä sosiaaliavustuksilla ei ole nimenomaista yhteyttä koulutukseen. Unionin lainsäätävä ei, asetusta 492/2011 vuonna 2011 antaessaan, ole tarkoittanut rajoittaa sanotun asetuksen 7 artiklan 2 kohdasta ja 10 artiklasta ilmenevää yhdenvertaisen kohtelun periaatetta edeltäviin säännöksiin verrattuna. Unionin lainsäätävä ei näin ollen ole reagoinut unionin tuomioistuimen vuotta aiemmin antamaan tuomioon, jonka mukaan vanhemmalla, joka on lapsen huoltaja, on yhdessä koulutuksessa olevan lapsen kanssa – tähän huoltajuuteen perustuva – oleskeluoikeus, vaikka vanhemmalla ei olisi omaa oleskeluoikeutta direktiivin 2004/38/EY säännösten perusteella (tuomio 23.2.2010, Ibrahim ja Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80 ja tuomio Teixeira, C-480/08, EU:C:2010:83).

Toinen kysymys

- 27 Jokainen unionin kansalainen voi kaikissa tilanteissa, jotka kuuluvat unionin oikeuden asialliseen soveltamisalaan, vedota kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoon SEUT 18 artiklan nojalla. Näihin tilanteisiin kuuluvat ne, jotka koskevat SEUT 20 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ja SEUT 21 artiklassa määrättyä vapautta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella. Kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltä konkretisoidaan sosiaalietuuksien myöntämisen alalla asetuksen 883/2004 4 artiklassa. Säännöksen mukaan henkilöillä, joihin tätä asetusta sovelletaan, on samat jäsenvaltion lainsäädännön mukaiset etuudet ja velvollisuudet kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaisilla, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä. Asetuksen 883/2004 4 artiklassa kielletään kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä ja edellytetään, että unionin kansalaisia, joilla on ulkomaan kansalaisuus, kohdellaan yhdenvertaisesti jäsenvaltion kansalaisten kanssa.
- 28 Kantaja kuuluu asetuksen 883/2004 soveltamisalaan henkilöllisesti ja asiallisesti. Hän on unionin kansalainen (asetuksen 883/2004 2 artiklan 1 kohta), joka jäsenvaltion (Puola) kansalaisena asuu toisessa jäsenvaltiossa (Saksa). Hän kuului riidanalaisena ajanjaksona – lapsilisään oikeutettuna – perhe-etuusjärjestelmään asetuksen 883/2004 3 artiklan 1 kohdan j alakohdan mukaisesti (ks. vastaavasti

tuomio 14.6.2016, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, C-308/14, EU:C:2016:436) ja – koska hän sai työttömyyskorvausta 23.10.2017 saakka – työttömyysturvajärjestelmään tämän asetuksen 3 artiklan 1 kohdan h alakohdan mukaisesti.

- 29 SGB II:n mukaiset perusturvaetuudet ovat erityisiä maksuihin perustumattomia rahaetuksia asetuksen 883/2004 3 artiklan 3 kohdassa ja 70 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla, joihin sovelletaan tämän asetuksen 4 artiklan mukaista yhdenvertaisen kohtelun periaatetta (tuomio 20.5.2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358).
- 30 Asetus 883/2004 ei sisällä säännöksiä 4 artiklassa säädetyn yhdenvertaisen kohtelun periaatteen rajoittamisesta kansalaisuuden perusteella. Etuuksien epääminen SGB II:n 7 §:n 1 momentin toisen virkkeen 2 kohdan c alakohdan mukaan kuitenkin liittyy kantajan kansalaisuuteen eli ulkomaalaisuuteen. Näin ollen kyseessä on välillinen syrjintä. Sosiaalietuuksien myöntämisen edellytykseksi unionin kansalaisille, jotka eivät harjoita taloudellista toimintaa, voidaan tosin asettaa oleskelun laillisuus (tuomio 14.6.2016, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, C-308/14, EU:C:2016:436). Tämä ei kuitenkaan ole esteenä kantajan vaatimuksille. Hän oleskelee aineellisesti laillisella tavalla – asetuksen 492/2011 10 artiklasta johdetun oleskeluoikeuden perusteella – Saksassa.
- 31 Kansallisessa oikeuskäytännössä on eriäviä näkemyksiä siitä, rajoittaako direktiivin 2004/38/EY 24 artiklan 2 kohta asetuksen 883/2004 4 artiklan mukaista syrjinnän kieltoa, kun etuuksiin oikeutetulla unionin kansalaisella on direktiivistä 2004/38/EY riippumaton, asetuksen 492/2011 10 artiklaan perustuva oleskeluoikeus. Viitataan kysymyksestä 1. b) esitettyihin päätelmiin.